

ЈИБ

РИШНА БИБЛИОТЕКА 3

БАЈКА О ЦАР-САЛТАНУ,

ЊЕГОВОМ СИНУ, ГЛАСОВИТОМ И МОЂНОМ ЈУНАКУ ГВИДОНУ,
И ЛЕПОЈ ПРИНЦЕСИ ЛАБУДИЦИ

ОПЕРА У ЧЕТИРИ ЧИНА С ПРОЛОГОМ (СЕДАМ СЛИКА)

текст по ПУШКИНУ од В. Ј. БЈЕЛСКОГ

ПРЕВЕО
В. ЖИВОЈИНОВИЋ

МУЗИКА ОД
Н. РИМСКОГ-КОРСАКОВА

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ РАЈКОВИЋА И ЂУКОВИЋА
БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ.

3 ПОЗОРИШНА БИБЛИОТЕКА 3

БАЈКА О ЦАР-САЛТАНУ,

ЊЕГОВОМ СИНУ, ГЛАСОВИТОМ И МОЋНОМ ЈУНКУ ГВИДОНУ,
И ЛЕПОЈ ПРИНЦЕСИ ЛАБУДИЦИ

ОПЕРА У ЧЕТИРИ ЧИНА С ПРОЛОГОМ (СЕДАМ СЛИКА)

ТЕКСТ ПО ПУШКИНУ од В. Ј. БЈЕЛСКОГ

ПРЕВЕО
В. ЖИВОЈИНОВИЋ

МУЗИКА од
Н. РИМСКОГ-КОРСАКОВА

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ РАЈКОВИЋА и ЂУКОВИЋА
БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ.

БОРИШНЕ УДАСНИ
БЕОГРАД
ИЮН

ИФН. 3558

ИФН. 3549

ЛИЦА У ПРОЛОГУ:

ЦАР-САЛТАН	БАС
НАЈМЛАЂА	СОПРАН
СРЕДЊА } СЕСТРА	МЕЦО-СОПРАН
НАЈСТАРИЈА	СОПРАН
СТРИНА БАБАРИХА	КОНТРА-АЛТ

ЛИЦА У ОПЕРИ:

ЦАР-САЛТАН	БАС
ЦАРИЦА МИЛИТРИСА, најмлађа сестра	СОПРАН
ТКАЉА, средња сестра	МЕЦО-СОПРАН
КУВАРИЦА, најстарија сестра	СОПРАН
СТРИНА БАБАРИХА	КОНТРА-АЛТ
ЦАРЕВИЋ ГВИДОН	ТЕНОР
ПРИНЦЕСА ЛАБУДИЦА, у почетку лабуд-птица	СОПРАН
СТАРАЦ	ТЕНОР
ГЛАСНИК	БАРИТОН
СКОМОРОХ (дворска будала)	БАС
I	ТЕНОР
II	БАРИТОН
III	БАС
ГЛАСОВИ ЧАРОБНИКА И ДУХОВА	ХОРОВИ

БОЈАРИ, БОЈАРКЕ, ДВОРЈАНИ, ДАДИЉЕ, ПИСАРИ, СТРАЖАРИ, РАДНИЦИ,
ЛАЂАРИ, СКОРОТЕЧЕ, ПЕВЦИ, СЛУГЕ И СЛУШКИЊЕ, ИГРАЧИ И ИГРАЧИЦЕ,
И НАРОД.

ТРИДЕСЕТ И ТРИ МОРСКА ВИТЕЗА СА ДЕДА ЧЕРНОМОРОМ.
ВЕВЕРИЦА. БУМБАР.

РАДЊА СЕ ДОГАЂА ДЕЛОМ У ГРАДУ ТМУТАРАКАНУ, ДЕЛОМ НА
ОСТРВУ БУЈАНУ.

БЕОГРАД, 1928.

ШТАМПАРИЈА „ДАВИДОВИЋ“ ПАВЛОВИЋА И ДРУГА
ТАКОВСКА 32.

ДК 882-293

ПРОЛОГ

Сеоска соба. Зимско вече. Три сестре преду; по страни стрнина
Бабариха са црним мачором.

Средња сестра

Купих предиво за себе у недељу.

Најстарија сестра

Дома дођох, па га метнух на кудељу.

Средња

Ал' га брже ногом гурнух под постельу.

Старија и средња

Ту почини, хеј, повесмо, бар недељу
А понедељак кад дође, пећ зажарих
и у бањи цео торник пролешкарих;
од главобоље прокуњах целу среду,
у четвртак тек ми глава би у реду.
Већ у петак, од кад памтим, још не радих.
У суботу родитеља гроб окадих.
А за недељу и тако Господ вели,
да се човек тад одмара и весели.

Старија

У понедељак пре зоре беле устах,
равно жице три опредох |: и не сустах :

Старија и средња

И нажуљих беле руке, крв ми пође.
Ја показах милом драгом |: када дође :|.
„Душо, предива се мани, и то знај сад:

Само пролеће нек сине, па не хај тад!
|: Ax, па не хај тад!:|
Чим процвета саса, стигне врес за брање,
ето мене са фустаном за венчање!
|: Ax, за венчање!:|
Од мочвара само бежи и трњака,
и не бери јагода ни малињака,
нити малињака,
да те козе попове не спазе како,
да ти не поцепају фустанче лако. Ax!
Сестре остављају предиво.

Бабариха

Де, не преди, имаш кад!
Није смрт за вратом сад.

Старија сестра

Вала баш! И што да радим?
Дај по лешник, да засладим.
Млађој сестри.

Ти, будало! Гле ти њу!
Скрстила ми руке ту.

Средња

Хајд по воду! Дрва сложи!
Пећ потпали и наложи!

Бабариха

Обед сестрама подгреј!

Старија

И потрчи! Брже, хеј!

Средња

Стоку спреми, краве види,
сена дај им! Иди, иди!

Старија, Средња и Бабариха

Гони луду! Гле ти ње!
Ваљда нећеш сама све.

Старија

Баш смо, сестро, царске кћери.

Средња

Ко ће с нама да се мери!

Старија

Још да нема да се тка...

Старија и средња

па да |: цео свет :| нас зна.

Средња

А кад жеља каква дође,

Старија

мало трпиш па и прође.

Бабариха

Благо ви сте, божји крас!
И сам цар би уз'о вас.

Старија и средња

Бујне косе к'о од свиле;
глас и очи к'о у виле.
Говор нам је смиља дах,
бисер, жубор, поток плах.
А на раду ко нас види
завиди нам ил' се стиди.

Старија

А кад пак ишеташ куд,
па с висине гледаш свуд,
свет задивљен гледа глупи.

Средња

Нико не сме да приступи.

Бабариха

Ама ви сте божји крас!
И сам цар би уз'о вас.

У полуутвореним вратима собе појављује се Цар Салтан са скупоценом шубом и круном. Он, непримећен, ослушкује разговор међу сестрама.

Старија

АОЈ, душо, сестро мила!
Кад бих царица ја била,
част зготовила бих ја,
да се целом свету дâ.
Не бих дала да се трене:
целе бикове печене,
бурад кваса, пива свих,
стављала бих ја пред њих.

Средња

АОЈ, душо, сестро мила!
Кад бих царица ја била,
сама свем бих свету ја
белог платна наткала.
Платна финог и шареног,
жицом златном проведеног.
Па нек дође стар и млад,
нек разгледа дивни рад!
Ко шта воли нека бира!
А цар злато нека збира.

Најмлађа, остави рад.

Кад бих царица ја била,
нит' бих ткала, нит бих шила,

већ бих цару, срећна сва,
родила јунака ја.

Цар Салтан улази. Сестре и Бабариха падају на колена.

Цар Салтан, за себе.

Речи сестре најмлађе
срцу мом су најсладче.

Најмлађој сестри.

Кад је таква жеља твоја,
царица и буди моја!
И за славног цара свог
роди див јунака тог.

Најмлађа

Царе, ја се молим теби:
прво дај да дођем себи!

Салтан

Нема да се чека шта!
Смислио сам све већ ја.
Ил' ћеш мираз да ми спремаш?
Где ја зборим, ти реч немаш.
Већ се спремај! Овај час
на венчање воде нас.
А ви, драге сестре, обе
пођите из ове собе,
крен'те иза нас по том,
за мном хајте и за њом.
Једна да нам тка одело,
друга да нам готови јело.

Одлази. **Најмлађа** покорно пође за њим. **Старија** и **средња**,
уставши, згледају се; **Бабариха** седне на клупу крај мачка.

Старија

То је то! Па буди сад
уман, отмен, добру рад!

Средња
Ко се хвали боље прође.

Старија
До признања, среће дође.

Бабариха
Већ и то је дика нека!
Нека гледам целог века
царев лик, па и ја знам
да јунака цару дам.

Старија и средња
Море десет, једног не!
И то златних руку све.

Средња
Да смо само нешто знале!

Старија
Обећање цару дале!

Бабариха
Стид вас, вальда, свёта што?

Средња
О, и јесте стидно то.
Кад се сетим сва претрнем:
Пред њом руке да загрнем!

Старија
Грех је желети јој зло,
а овамо морам то.
Ткаљо, ткај и сузе левај!

Средња
А ти исуј и сир подлевај!

Старија
О, чуј, стрина, Бог па ти!
Баци на њу урок зли.

Средња
Кад би чуму њој довела,
златом бих те сву оплела.

Бабариха
Дакле, добро! Само стој,
не прекидај говор мој!

Цар на војну често гре,
жена дома седи све.
Е, док тако у туђини
бој се бије, покор чини,
доћи ће рођењу дан.
Дакле, чуј мој мудри план:
Неће бити нужне траве!
Кад за ову радост јаве,
прва мајци биће ствар,
ову вест да чује цар.
Е, кад крене гласник тамо,
вальа га домамит' само,
смутити му пићем свест,
украсти му с писмом вест,
место ње уписат' нове
редове, на пример ове:
Рођен ноћас цару би
нити син, а нити кћи,
нити миш, нит' црвенперка,
нега нека чудна зверка..

Све три
Хаха хаха хаха ха!
Рођен ноћас цару би ...
и т. д.

ЗАВЕСА.

ПРВИ ЧИН.

— Царски двор у Тмутаракану.] Морска обала. С једне стране отворен трем Салтанова дворца, с друге се види град. *Царица Милитриса* седи у трему и плете чипку; крај ње *Скоморох* (дворска будала) и *Бабариха*, около служавке, на вратима стражари. —

Гласови дадиља, за кулисама.

Баји, бај! Баји, бај! Баји, бај!
Царевићу, спавај ти,
нек те крепки блаже сни!
Кол'ко други на дан ваc,
тол'ко рости ти на час!
Бићеш ти у злату сав,
сребро сваки скут и шав.
Дадиље, носиле
дариваћеш, да си здрав!
Бај! Бај! Бај! Бај.

Бабариха

Баји, бај!
Ускоро ти био крај!
Баји, бај! Тетица, бакица
Покров ће ти сашити
и у њег те увiti.

Милитриса

Шта то мрмљаш, бабо, ти
и к'о жабац гледаш зли?

Бабариха

Бога молим да те склони,
Бајем да те зло не гони.

Милитриса, Бабарихи

Слатка стрина, век већ прође,
а наш гласник још не дође.

Скоморох

Мајко рођена, господарице,
ти не зови нас више лудама!
Ти не зови нас више лудама,
већ приведи нас већу својему,
јер смо тако већ благоразумни!
[Триест година пузећ пò поду:
до под пећ смо ти ми допузили;
и кад чанак пун воде спазисмо,
стасмо питати: је ли море то, :
море пространо, кесагледиво?]

Милитриса.

Доста сад! За лудања та
немам данас воље ја.

— Улази *Куварница* са служавником; на њему јестива. За њом служавке са јестивом. —

Скоморох, за себе

Дед угоди! То је ђаво.
Ма шта пој, њој није право.

— Клања се с поштовањем. —

Тетка куварки нашој
до земље ја се клањам!

Куварница

Узми, пробај, сестро драга,
а сад царице преблага!
Ни ту малу љубав зар?
Узми тај колачић бар!

Милитриса

Мени сада до тог није.
Душу моју брига пије.

Куварица

Макар мрву! Бар од тих!
Сад сам с ватре дигла њих.
Ти су с грожђем, ти од гљива,
ови с маком, ти од шљива.

— Царица увме колач —

Баш се, вала, рећи сме:
да полижеш прсте све.

— Старац уђе и гура се кроз стражу, која се узалуд труди
да га задржи. —

Страна.

Куда? Назад!
Или не видиш стражу свемоћну?

Старац, подигнута гласа.

Господарице пресветла! Мајчице!
Немој казнити ме ти, већ ме помилуј,
и дозволи пред нашег царевића,
пред Богом даног да ступим
и у очи светле да му погледам.
Цару Гороху, већ покојноме,
деди, рецимо, Цар Салтановом,
довођаћу ме да приче казујем.
Често царевић се са мном играо,
и о многим коњским играма
мени глупоме за врат седао.

Сноморох

Чико добри мој, мили дедице,
много, вальда, имаш година?

Старац

Ко их зна, рођаче,
ко их зна, мој пријане, ко их зна!

Сноморох

Чико добри мој, мили дедице,
а реци: кад да те хранимо?

Старац

Средом све, рођаче,
Средом све, мој пријане, средом све!

Сноморох

Чико добри мој, мили дедице,
на сахрани у шта да звонимо?

Старац

Па у тигањ, рођаче,
па у тигањ, мој пријане, у тигањ, да!

Сноморох

Чико добри мој, мили дедице,
шта да делимо теби за душу?

Старац

Попару, рођаче,
попару, мој пријане, попару.

Сноморох

Добри чико мој, мили дедице,
ал' попара сува грло дере.

Старац

С кајмаком, рођаче,
с кајмаком, мој пријане, с кајмаком.

Сноморох

Добри чико мој, мили дедице,
хоћеш много оставити сирота?

Старац

Седморо, рођаче,
седморо, мој пријане, седморо.

Сноморох

Добри чико мој, мили дедице,
ко ће да ти храни сироте?

Старац

Просиће, рођаче,
просиће, мој пријане, просиће.

Сноморох

Добри чико мој, мили дедице,
а о мрзну чим да завију се?

Старац

Дроњцима, рођаче,
дроњцима, мој пријане, дроњцима.

Куварица и Ткаља, никоју се

Ха ха ха ха ха ха!...

Милитриса

Шта је? Шта је? То је грех!
Зар над туђом бедом смех?

— Из дворца се зачују гласови дадиља. —

Сад се прену. Све га буде!

Ко да смири ове људе?

Гласови дадиља, за сценом.

Баји, бај! Баји, бај! Баји, бај!

Царевићу, спавај ти,

нек те крепки блаже сни!

Кол'ко други на дан ваc;

тол'ко расти ти на час!

Бићеш ти у злату сав,

сребро сваки скут и шав.

Носиље, дадиље дариваћеш, да си здрав!

Бабариха

Баји, бај!
Ускоро ти био крај!
Баји, бај! Тетке ће рођене
оплакати твоју коб
и у црн те снети гроб.

Милитриса

Шта то мрмљаш, бабо, ти
и к'о жабац гледаш зли?

Бабариха

Бога молим да те склони,
бајем да те зло не гони.

Милитриса

Што ми срце стрепи, што?
Мени прети неко зло.

Старцу.

Син мој спава. Све што тражиш
биће, старче, ако кажеш
нама бајку коју ти.

Старац

Хоћу, ал' да ћуте сви.

Почиње да прича бајку.

Клик се просуо мраком по горама
и одјекнуо отуд стократо.
Љуте звери тад се сабраше,
а код медведа великог господина.
Дошло тамо крупно звериње,
дошли тамо и мајушне зверчице.
Ту је дош'o вуче војвода
са огромним оштрим зубетинама
и са завидљивим очетинама.

Цар-Салтан.

Скоморох

Гледа да л' се свет где смео
шта би шчеп'о, шта би јео.

Старац.

Па и дабар дош'о, трговчић,
јесте мастан у њег подрепчић.

Скоморох

Штета што трговчић наш
врло слаб је стрелац баш.

Старац.

Дошла ту и госпођица ласица,
дошла ту и веверица царица,
дошла ту и лукавица лисица,
лукавица казначејица.

Скоморох

Хеј! Је л' по среди сукња само,
знај, белаја биће тамо.

Старац.

Дош'о ту и хермелин будалина,
па и смрдљив дош'о зец,
зец сиротица, зец просјачица.

Скоморох

Ти не псуј сељака мог!
Док је њега, жив је Бог.
Верно служи цара свог.

Старац.

Дође још меанџија јеж.
Све јеж нешто јежи се,
све то нешто стеже се.

Улази Ткаља. За њом служавке носе платна, тканине,
ћилимове и т. д.

Ткаља

Сестро моја, сејо драга,
наша царице преблага!
Погле само ћилим тај,
гле те шаре, гле тај сјај!
То је стамболски почетак.
Кол'ко труда! Ал' иметак
ја бих дала, то ли труд,
да задовољим ти ћуд.

Милитриса

Сестро, вај! спокојства није.
Све ми душу нешто пије.
Старче хајд, продужи ти!
Скомороху.
А ти мир! И други сви!

Куварица, Ткаља и Бабариха, међу собом.

Чекај докле гласник дође!
Смех ће одмах да те прође.

Старац наставља причу, за које време се двор испуњава народом оба пола што је пошао да поздрави Царицу и Царевића. Народ, долазећи постепено у малим групама, стоји нутећи и слуша старчеву причу.

Старац

Сви се медведу ту поклонише;
сузних очију он прозбори:
Чујте и оцен'те моју горку невољу!
Имаћах стар, сав поцепан опанак;
ту је лежао, ником није требао.
Кад ти сиве гуске слетеши,
и поцепаше и расплетоше
и по пољу га свег разметоше.
Како црни да ублажим срам,
срцу храбром свом задовољење дам?
Да л' би дигли рат на птице те?

Сноморох

:И у рат пошли сви. :

Хор

Пошли сви на птичји сој.

Сноморох и хор (народ).

Дигли војну, бију бој.

Милитриса

Добри људи, шта сте хтели?

Нема суд, ко суда жели.

Народ, приносећи со и хлеб.

Где да судиш! Није то.

Прими хлеб! Наш хлеб и сб.

Колико је Господ дао. —

Не учини нама жао

и дозволи да ти ми

песмом част одамо сви.

Дај нам видет' месец јасни,
лик твог царевића красни.

Из двора се опет зачује успаванка. На царичин знак народ ућути.

Сви слушају песму дадиља.

Глас дадиља, за сценом

Баји, бај! Баји, бај!...

Царевићу спавај ти!...

Нек те крепки блаже сни!

Кол'ко други на дан ваc

тол'ко расти ти на час!

Царевић се пробудио. Дадиље лупају у шаке по такту и певају.

Глас дадиља

Шљапа, шљап, шакице!

Где сте ви? У бакице.

Дала нам кашу,

шире по чашу.

Каша је слатка,

кашичица кратка.

Шијра лепша него мед;

мале чаше, то је јед.

Из двора истичи царевић, жив, мали дечко, а за њим седам дадиља које се муче да га ухвате. Царевић бежи по дворишту, извијајући се дадиљама.

Дадиље

Авај, господи! Јаој, Боже мој!

Шта да радиш с њим!

Падне л' сад срећом злом,

зада л' злед виду свом,

још ће рећи — о, стида!

седам њих, а без вида.

Ухвате Царевића и доводе Царици која га милује и љуби.

Народ

Чудо, гле, пред нама збива се.

Старац

Усред дана иза облака

месец јасни свој помаља лик,

звездан прах опколио га свуд.

Нашег царевића погле ти:

деди сличан као кап на кап.

Народ

Усред дана иза облака

месец јасни лик помоли.

Народ се клања царевићу који стоји на степеницама држећи мајку за руку.

Старац и Народ.

Буди растом крепак као дуб,
стигни умом више облака!

Амин Боже!

Стигни умом више облака
и докучи сваке мудрости,
и докучи сваке мудрости,
суд да чиниш, правду толкујеш
|: Амин, Боже!:|
И на време да се ожениш,
иза мора узмеш љубовцу.
|: Амин, Боже!:|
Иза мора узмеш љубовцу,
с њом безмерно благо добијеш.
|: Амин, Боже!:|
С њом безмерно благо добијеш,
с њом синова родиш дванаест.
С њом синова родиш дванаест,
царем будеш лета стотину.
Амин, Боже!
· Царем будеш лета стотину, ·|
. праунуке ти да дочекаш. .|
Амин, Боже!
· И при свести, здравај памети, ·|
. и без бољке да се преставиш. .|
Боже дај то, Боже дај то!

Из гомиле излази одлучно *Гласник* и иде право пут *Царице*

Гласник

Светла моја госпо, чуј!
Казну ти не наређуј,
већ бојаре зови себи,
старе, умне, не би л' теби
знали рећи шта је то:
Чиме ја за служих зло?
Срећну цару вест однесох.
Мишљах: себи част донесох:
кафтан с плећа даће цар;
ако то не, ланац бар
ил' бојарски чин — то шта је! —

Страна
Грлат брат! — К'o вашар да је.
Ко си ти?

Гласник
Ја гласник.
Сви
Гласник!

Милитриса

Што не кажеш да си гласник?
Брже амо књигу дајте!
Скуп'те чтеце и читајте!
Нек ми чате лист што пре,
растолмаче букве све!

Пометња. Трче по читаче (писаре). *Дадиље* одводе *Царевића*

Народ

Већ пијанство глави јурну!
Биће пир сву ноћу бурну.
Сутра дар ће стизат' дар, —
а весеље биће ћар.

Гласник, посматра Бабариху
Знам ја ову бабу туну.
Гостольубља беше пуна.
Од ње одох сит и пјан. —
Друкши беше цар Салтан.
Виде лист и плану грешан:
викну он да будем вешан.
Но опростив овај пут,
назад он ме посла, љут.

Милитриса, свечано.
Сви се сад весел'те, људи!
Цар је наш жестоке ћуди.
Плане л' — беж'те куд ко зна!

Мине л' гнев — он све ти дâ:
милост сама, душа само.
Него, хајд, читајте тамо
чиме цар за сина свог,
за јунака части тог.

Писари (2—4 баритона) читају с напором, замуцкујући.
Сви слушају.

Писари

„Цар... цар.. о.. овим.. на све бо...
бојаре наредбу издаје да.. да се...
на дно мора овај трен
баце мајка и плод њен.“

Народ у неверици и узбуђењу.

Народ

Шта је то сад? Шта то значи?

Милитриса, ломи очајно руке.
Ах, преда-мном све се мрачи.

Бојари

Шта почети? Зна ли ко?

Народ

Је л' баш царска рука то?

Бабариха

Него чија!

Бојари

Гласник пак?

Тнаља, Куварица и Бабариха
Честит јунак, зна га свак.

Бојари

Да се чтеци нису смéли?

Писари

Све смо реч по реч ми чтели.

Народ

Грех је прâву казнит ъу.
Један илаз оста ту:
Да се чека цар да дође,
па да ствар по суду пође. Да, да, да.

Бабариха, изиђе напред, виче.

Јесте л' с ума сишли ви?
Зар у бунт идете сви?
Чин'те што вам памет каже!
Ал' вам ништа не помаже.
Царска реч је све и свја:
Ко ту сме да мења шта?
Него цар ће да се врати:
Немој ветар да вас клати!

Народ

Ништа нисмо рекли ми.
Цару верни ми смо сви.

Тнаља и Куварица

Шта да радиш, сејо моја!
То је вальда судба твоја.
Тесно буре, мрак у њем —
ал' се мора у њ' при свем.

Народ

Вај! Царице, о, сунце наше!
Храбро прими жуч из чаше!
Тесно буре, мрак у њем;
ал' се мора у њ' при свем.

Милитриса, седи тешко замишљена.

Још девојком ја худе среће бек,

кад се удаох двогуб нађох јад.
Господару мој, муже љубљени,
зашто, крошто ти жену покара,
не пољубивши њу на растанку
и не видевши чедо рођено?
Господару мој, муже љубљени,
зар ти није грех жену убити?

Устаје.

Да, ја царску вољу примам,
пред судбином главу снимам;
спремна ја сам, мирно грем,
да са чедом својим мрем.

Доводе Царевића. Он је већ знатно већи но пре тога. Мати га
грли и миљује. У двориште доваљају велику бачву и положе је
дном на земљу при уласку у дворац,

Народ, гледајући на царевића и мајку
Царевићу, сјајни месече,
царевићу, дете мајушно,
једва да нам, сјајан, изгреја,
а већ стиже своме заходу.
Смрт, дадиља и не тражена,
улови детешће мајушно,
па у љуљку тамну положи
. и на веки њега уљуља. Вај! |.

Милитриса, стојећи са царевићем крај бачве на улазу у двор.

Ој, ти вале, вале мој,
путниче по даљи тој!
Куд зажелиш тамо скочиш,
стење, ломиш, гладиш, точиш...

Народ

Царичину тугу видети,
па од суза обневидети!

Милитриса

Рониш брег и носиш спруд,
баца лађе твоја ћуд.
Па и нама спас донеси,
и на суво нас изнеси!

Бабариха

О, услишиће те тај!
Вал је мека срда, знај.

Милитриса

Ој, ти вале мој,
на бескрајној води тој.
Улази у бачву заједно са Царевићем.

Народ

Сунце наше, мајко царице,
у невољама помагачице,
куд се спремаш, куда полазиш
и сироте своје остављаш?

Милитрисин глас

Таласе, о вале мој,
путниче на води тој!

Бачву укуцавају и замазују смолом.

Народ

Бранитељко испред судова,
ко ће дати крова бедним?
Наша храно гладних година,
ко да штити испред тирана?
Царице, рођена мајчице!
Бусајте се, сузе роните,
и у сузе сви утоните!
Нека сузе море налију,

обале му водом прелију!

Царице, ох, царице, ох, мајчице!

Бачву откотрљају у море. Народ, плачући, испраћа. Ткаља, куварица и Бабариха држе се по страни.

Народ

{ :Авај нама сад, ох, авај довека! :|

Ткаља, Куварица и Бабариха, смеју се.

Ха ха ха ха ха ха!

Нас од греха није стра'!

ЗАВЕСА.

ДРУГИ ЧИН

Острво Бујан. Обала морска која, пуста, с једне стране у дубини сцене језичасто засеца у море; са друге стране позорнице брег, на брегу храст. На острву бачва са избијеним дном. Крај ње царица **Милитриса** и царевић **Гвидон**

Гвидон

Ах дивоте! На слободи!

Јад је прош'o. Мајко, ходи!

Милитриса

Диваль крај, и пуст и груб;
сам на њему расте дуб.

Гвидон

Ал' се смеје сунце сјајно,
к'о да Бог погледа тајно;
шуми тихи морски крет,
ветар травкин њиха цвет.

Милитриса

Ој, ти земљо, земљо страна,
сва од суза покапана,
пружи нама кров и спас
и од смрти спаси нас!

Гвидон

Гледај крас тог цвећа тиха,
тамна лика, топла диха!

Милитриса

Мајчином се душом, знај,
зове лепи цветак тај.

Гвидон

Ој, ти цвете степе драге,
траво пуна сочне снаге,
од сад вас, кад желим сна,
за узглавље имам ја.

Милитриса

Ту ужитка залуд тражиш:
нит колача да се блажиш,
нити руха свилена,
нит узглавља перјана!

Гвидон

Мама, гле то живо цвеће:
све се свија њиха, креће.

Милитриса

То пролеће пољем Бог,
маше крајем скута свог.

Гвидон

Ој, ви крила, шарна крила,
к'о на слици да сте била!
Али знајте: ја сам плах,
све половићу на мањ.

Милитриса

Не знам шта то скривих млада.
Боже, ти си моја нада!
Скут сиротој пружи свој,
и на храни и напој!

Гвидон

Биће живот ту на вољу!
Вас дан по широком пољу;
око нас свуд мора руб,
а на брегу зелен дуб.

Бог је, мама, добар, знам; —
ал' помози се и сам!
Ако природа затражи
да се глад пре сна ублажи,
грану ону онде, гле:
Биће диван лук од ње.

Ломи дебелу грну и савија је у лук.
Чим да свежем крај за крај?
Да, узећу појас тај.
Још да стрелу нађем где...
Ево трске, ту је све.
Ишчупа с обале трску и оштри је на камену.
А сад до да прелетимо,
с мора дивљач да ловимо.

Глас Лабуд-птице, за сценом.
А, а, а, а, а!

Милитриса

Ту се птичја чује цика.

Гвидон
Мени ћара!

Милитриса и Гвидон

Чудна слика!
На сред мора лабуд жив,
над њим кружки орб сив
Морем пролази лабуд а за њим се устремио огроман орао.
Мати и син прате с обале борбу која се води иза кулиса.

Милитриса
Гле што јадан крил'ма бије!

Гвидон
Пљуска, рони да се скрије.

Милитриса

Орб оштри кљун на плен.

Гвидон

Нокте шири, вреба трен.

Нанишани орла, стреља.

Глас духова у ваздуху

Вај нама, авај, Гвидон свлада ноћ.

Глас Чаробнина

Авај где мене сад издаде моћ!

Ноћ. Све се утишало. Пут смућеног Гвидона и Царице долази, изишав из мора, Лабуд-Птица осветљена месечином.

Лабуд-птица

Царевићу, мој спасилче,
моћни, јаки избавилче!

Не зна ноћ што јутро зна. —
Немаш ти да бринеш шта
што ти стрелу вал удави; —
то је јад, ал' није прави.

Платићу ти добром ја,
бранити од сваког зла.

Ниси лабуд-птицу сиву,
већ девојку спас'о живу;
нити орла уби ти:

Чаробник устрељен би.

Царевићу, мој спасилче,
мој јуначки избавилче,

памтићу ти добро вавек:

Наћићеш ме свуд и навек.

Натраг хајд! Пребрини јад!

Мирним сном почини сад!

Лабуд-птица се полако удаљава и исчезне у мору.

Гвидон

Здраво, лабуд-тицо мила!

Да су девет орла била,
ја бих, мада тако млад,
све потук'о с тобом сад.

Милитриса

Ко чудеса виде таква?
Перјем као птица каква,
птичји глас и птичији стас,
а'л јој говор к'о у нас.

Седне у траву. Царевић поред ње.
Ноћ је. Уснули су вали.
Тешки умор и нас свали.

Царевић јој положи главу на крило.
Спусти, сине, главу ту,
да подржи мајка њу.
Спавај, нек ти очи драге
склопи вâл милоште благе.
Спи, спи!

Гвидон, подиже главу.

Што нас то, да знам, бабајко
тако строго казни, мајко?

Милитриса

Цар-Салтане мој љубљени,
за ме навек изгубљени!

Кажи ти! Реци ти!

Каква беше љубав ту!

Како миловаше њу!

Пуне три недеље дана
би нам само љубав храна.

Тад та војна плану зла,

остах сама дома ја.
Јасног је сунца нестало,
тужно је време настало.
Зраче мој, где си ти?
Ил' ко оклевета мене,
ил' уврачаше му жене;
само цар тад посла глас
да у море баце нас

За време царичине приче Гвидон заспи.

Бити најпрво мажена,
по том тако поражена!
Веће зло куд ћеш још!

Син мој спава већ, не слуша мајку;
сни и дише мирно.

Заспи и она.

Месец зашао. Тамна ноћ. — Потом се полако јавља први зорин зрак, расветљава се све више и више, у светlostи зоре из јутарње tame појављује се град Леденац на обали морској. Градска врата појаве се на позорници. Царевић се буди.

Гвидон

Мама, мама!

Милитриса, буди се.

Шта је сад?

Гвидон, задовољан.

Гле огромни тврди град!
Зупчаст зид га свуд обвија.
Гле за зидом како сија
светлих цркви бели ред,
манастира недоглед.

Милитриса, неодлучно.

Како велиш? Бисмо л' тамо?

Гвидон

Ти још питаш? Напред само!

Милитриса

Чудо дивно!

Гвидон

Видим ја:

Лабуд чини чуда та.

Градска врата се отварају. Чује се звоњене и топовски пущњи. Из капије излази поворка. Царица и Гвидон отступају у страну на брег. Испред свих, по црвеном сагу, ступају певачи, потом војска са заставама, народ — мушки и женски, потом дворјани у златним колима, бојари са женама, врачи, скротече, комедијанти и гласници са дугачким трубама).

Хор I (Црквени певачи)

Нек узнесе се хвала за зпас,
милост Божија обасја нас.
Наста стоструко жељени час,
опет велики вакрсну град.

Хор II (Народ)

Где је он, млади наш јунак тај,
што волшебнику злом спреми крај?
Наста стоструко жељени дан;
нама предсказа мудро наш врач.
Њему хајдмо у сретање сви,
и пред ноге му паднимо ми!

Хор I и II

Леп је град овај сав и у свем,
пуно свег изобиља у њем.
Избā већ нема, свуд дворац сја,
богат свак, за нас свет цео зна.

Хор I

Нити ко сеје ту, нити жње;
већ из туђине хлеб носе све.

Хор I и II
Војска сва даје част кнезу свом,
непрегледни му свет кличе с њом.

Хор I

|: Почуј ти :| њиног клицања глас!
Земља сва изабира то вас.

Хор I и II

|: Главар наш :| буди ти, о Гвидон,
и к'о кнез ти на наш седни трон!

Гвидон

Трон да примим да л' налажеш
или не? Шта, мајко, кажеш?

Милитриса

Теби трон и личи баш.
Хај'дмо, хајд у дворац наш!

Гвидон

Нек по жељи буде твојој!

Народу, свечано.

Идем престоници својој
и на кнежев сећу трон,
себе зваћу кнез Гвидон!

Гласници, трубе. Топови, звона.

Хор II

Нек узнесе се хвала за спас,
милост Божија обасја нас.
Слављен буди на вјеки вјеков,
канци злих његов спасе нас лов.

Хор I

Свуд се заставе вију у част,
звона црквена звоне за вас.

Златним колима дош'о је двор,
свеце песмама прославља хор.
Врач је с књигама дош'о до нас,
звезде казују срећу за вас.

Хор I и II

Срца вами су одану сва,
сваку срећу нек зора вам дâ.
Нек развија се просвете ход,
благословен вам трудова плод!

Хор I

|: Прође зло, зној и глад, дође спас, :|
прође јад, болја коб чека вас.

Хор I и II

Кад за мир ваља љут бити бој,
ти нас све тад под стег зови свој!

Хор I

|: |: Али пре :| нека ум краси нас :|
души најлепше благо и крас.

Хор I и II

|: Нека цвет :| дивни просвете цва,
: да нам плод :| труда најлепши дâ!
Многа љета! Многа љета!

Хор I

. Много љета да живи наш књаз! .

Хор II

. Много љета и мајка и син! .
: Много љета! Много љета! :

ЗАВЕСА.

ЧИН ТРЕЋИ

СЛИКА ПРВА

Острво Бујан. Шумовита морска обала. Кроз дрвеће виде се црквена кубета и куле града Леденца. У даљини промиче лађа. Гвидон улази замишљен, гледајући за лађом. —

Гвидон

Ветар морем брише, коси,
испред себе лађу носи ;
бежи лађа, рони кљун,
једра шири, чува чун.
Гле на њој трговце оне :
језде светом, кожу гоне ;
ал' им прош'o рок за њу,
па на исток журно гру,
покрај острва Бујана,
царству славног цар-Салтана.
Срећан пут вам Боже дај !
Кад вас прими онај крај
преко моћног океана,
а у царству цар-Салтана,
поздрав мој му нос'те ви !
Кад би знао, оче, ти
како ја, пун бола жива,
гледам преко мора сива !
Ал' од драге земље те
нигде трага нема, не !
Тако залуд срце моли,
залуд пати, залуд боли ;
па ме море мами све.
Лабуд-тици, где си, где ?

Лабуд-птица, појави се
Здраво да си, светли књаже !
Што се мрачан лик твој каже ?
Да л' те тиши — дај да знам —
какав јад, да помоћ дам ?

Гвидон

Јад ме тиши, туга свија,
све ме више бол убија.
Већ досадили ми сви :
и џинова триест три,
и та веверица сâма ;
залуд чудо где је чама.
Него мени радост дај,
да ја видим родни крај,
оца драгог !

Лабуд-птица

То је лако.

Кад ја кажем биће тако :
Буди бумбар и са том
лађом крени оцу свом.
Гле, плићаци где су они :
Трипут ту у вал урони !
Жив и здрав ћеш, к'о што би,
и још сув изаћи ти,
само мањи него сада :
бићеш просто бумбар тада.

Царевић Гвидон се спушта с обале у море. Из мора излети
Бумбар и кружи око Лабуд-птице.

Лабуд-птица

Е, сад пођи, срећан пут !
Смами брод у морски кут
и на њега тихо свиј се,
и у неки кутак скриј се !

Збогом сад, Гвидон! Полети!
Ал' се брже дома сети!

Бумбар одлети.

ДРУГА СЛИКА

Тмутаракан. Декорација I чина. У трему сто са јестивом и пићем. *Цар-Салтан* седи на престолу; поред њега *Куварица*, *Ткаља* и *Бабариха*. Уз обалу пристаје лађа. *Куварица*, *Ткаља* и *Бабариха*, на знак царев, одлазе на пристаниште. Бродари спуштају једра, бацају конопац, постављају мост.

I бродар

Сложно, браћо, вуци брод!

Бабариха

Хеј, сви ви са лађе ове!

I бродар

Спуштај брже мост на под!

Бабариха

Цар-Салтан у дом нас зове.

— С лађе слети *Бумбар* и сакрије се иза једног стуба. — Бродари силазе на обалу. —

Бродари, стојећи на пристаништу, подаље од цара.

Трг без данка цар-Салтан
даде, хваљен сваки дан!
Што слободу лука даде,
Хваљен вавек, к'о и саде.
Са свих четир' страна ми
носимо му поклон сви.

III бродар, тихо женама.

Што је тужан цар овако?

I бродар

Што је главу саг'о тако?

II бродар

Круна му на глави сја,
а на челу туга зла.

Бабариха

Снуждио се тек...

Куварица

онако!

Бабариха

Уморан к'о и други свако.

Цар-Салтан

Ну, шта беше? Брже то!
Дед, покаж'те госту сто!
Дајте јести, дајте пити;
а без приче може бити.

Бродари седају за сто, *Куварица*, *Ткаља* и *Бабариха* их нуде.

Куварица, поклони се.

Сад извол'те! Не замер'те!
Цар вас нуди, ви избер'те!

Ткаља

Свуд сте прошли, вид'ли све...

Куварица

Кажите шта има где!

Ткаља и Куварица

Ви сте вид'ли много страна,
има л' где Тмутаракана?

I, II и III бродар

Пробаш један колач, блажи те;
а за другим душа мре.
Пробаш други — гали, снажи те;
трећи ти на уму све.

Куварица, Ткаља и Бабариха
Испод пећи каде кријемо,
свака чисто сребро сва ;
рибамо их, Боже, мијемо
сваки дан једаред два.

Ткаља, клања се, нуди пиће.
Сад извол'те не замер'те !
Цар вас нуди, изабер'те !

Куварица
Свуд сте прошли, вид'ли све . . .

Ткаља
Кажите шта има где.

Куварица, Ткаља, Бабариха
Ви сте видли много страна ;
има л' где Тмутаракана ?

I, II и III бродар
Купу старог вина попијеш,
а за другом душа мре ;
другу тешку купу допијеш,
а на уму трећа све.

Хор бродара
Купу старог вина . . .

Ткаља, Куварица, Бабариха
Подруми на колју прављени
и подведен ветра дах ;
бурићи на ужад стављени,
па ту буђ не хвата мах . —
Свуд сте прошли, вид'ли све,
реците шта има где ;
кад видесте толко страна :
има л' где Тмутаракана ?

Цар-Салтан

Дуну л' ветрови по подруму
и заклати се бурад сва,
тада просто сва закаћоћу
као кокош иза сна.

Ткаља, Куварица, Бабариха
Кад сте вид'ли толко страна :
има л' где Тмутаракана ?

Бродари
Нек је хваљен цар-Салтан !
Свак је данас сит и пјан.
Чуће свет са свију страна
чашћење у цар-Салтана.
Свак од нас је сит и пјан.
Нек је слављен цар-Салтан !

Цар-Салтан
Ој, господо, гости сад,
куд иђасте и од кад ?
Је л' за морем мање труда ?
Каквих светом има чуда ?

III бродар
Штогод питаши, чућеш ти.

I бродар
Сав смо свет обишли ми.

II бродар
За морем по мало труда,
а на свету ових чуда :
Насред мора оток би,
пуст, убогији но сви ;
сâмац храст на њему раст'о,
к'о за камен да је сраст'о.
Сад ту стоји, као бор,

нови град и сјајан двор,
пун је кула, пун вртова;
златних цркви и крстова;
туна седи кнез-Гвидон:
поклон теби шаље он.

Цар-Салтан

Ако само ја поживим,
идем да се чуду дивим,
да посетим град и трон,
да ме гости кнез-Гвидон.

Бабриха, за себе.

Ево јада изненада!
Помоз', куварице, сада!

Куварица, Ткаља, Бабриха

Он за Бога не сме, знај,
чудни град да види тај!

Куварица, притворно равнодушна.
Чуда дивнога! Већ нема!
Их, да чуда, да голема!
Не знам: на мору је град;
не знам: двор и јунак млад!
Ово није беспослица:
Усред двора веверица...

I бродар

Чекај, пријо, има кад;
реч ће на то доћи сад.

Бумбар полети на *Куварицу* и убоде је у обрву, па опет по-
бегне и сакрије се за стуб

Куварица

Aх! проклет да је!

Хор

Шта то би?

Куварица

Пуна соба бумбарева!
Посред обрвица бије.

Хор

Кад у око само није!

I бродар

Има веверица једна --
неваљалица ниједна! —
песме пева на сав глас,
лешник крцка сваки час;
и то лешник не ма каки,
већ са златном љуском сваки,
језгра пак све драги кам.
Око ње све слуга сâм;
љуску топе, новце кују
и у свет их протурују;
а служавке смарагд скуп
слажу редом све у ћуп.

Цар-Салтан

Ако само ја поживим,
идем да се чуду дивим,
да посетим град и трон,
да ме гости кнез-Гвидон.

Бабриха, на страну.

Ето јада изненада!
Ти помози, ткаљо, сада!

Ткаља, равнодушно.

Чуда великог! О, да!
Веверица, не знам шта!
Има свет и других чуда...
Рикне море, и до спруда

баци у љутини тој
вitezова читав рој.
Бумбар се костреши.

III бродар

Чекај, пријо, има кад;
реч на то ће доћи сад.
Бумбар уједе *Ткаљу* за обрву и сакрије се.

Ткаља

Aj! Проклет да је!

Хор

Шта то би?

Ткаља, плачљиво, држећи се за очи.
Пуна соба *бумбарева*!
Посред обрвица бије.

Хор

Само кад у око није!

II бродар

Има тамо тако чудо:
Море рикне као лудо,
дигне бој и крши вал,
и на пусти јурне жал;
а са спруда кад отиде,
он заостави, к'о хриде,
вitezова триест три,
брдо свак, а гора сви.
Све сам вршњак до вршњака,
све лепота од јунака;
сви високи као бор;
с њима деда Черномор.

Цар-Салтан

Ако само ја поживим,
идем да се чуду дивим,

да посетим град и трон,
да ме гости кнез-Гвидон.

Куварица и Ткаља, у страху,

Куварице, ткаљо роде,
тешко нама ако оде!
Он за Бога не сме, знај,
чудни град да види тај!

Бабариха

Чудо такво чуо ко је?
Лабуд-птице масло то је.
И откуд сад тај Гвидон?
Ко је? Чији? Шта је он?

Бабариха, Ткаља, Куварица, Салатану
Сад ће цар пут бела света!
Посла нема, па да шета!

Цар-Салтан

Цар ил' дете, шта сам ја?
Ако планем, биће зла.

Лупи ногом и тресне шаком по столу.
Сутра идем!

Бабариха

Дете ти си!
Као да си још на сиси.
Јесте и то чудо баш!
Стид и слушат' говор ваш.
Јесу л' то сва чуда нова?
Али чу ли ти за ова:
Јест за морем царска кћи,
ока да не скинеш ти;
дању сунце засењава,
ноћу земљу обасјава;
месечина коса сва,
а на челу звезда сја;

Нема лепше у по света:
паун прави када ишета;
а кад збори, Боже мој,
поток није раван њој.

Брани се руком од *Бумбара*. *Бумбар* је уједе за око. Она крикне.
Aj! Aj! помоћ, људи, Бога знајте!

Тнаља

Људи!

Куварица

У помоћ!

Стражна, пробудивши се.

Не дајте!

Тнаља, Куварица, Бабариха.

Помоћ, хеј!

Стражна

За њим! За њим!

Гужва. Стражари са секирома јуре за *Бумбаром*. Претурауј
се столови.

Хор бродара

Убиј гада тог ма чим!
Чекај! Чекај! Стани! Не дај!
Чекај! Стој! На прозор гледај!
Пазите да мору гад
не одлети! Држи сад!

III бродар

Дај! Чек, стој! Потеци сада!

II бродар

Удри мотком тога гада!

I бродар

Жалост грдна, Боже мој!
Нагрди баш око њој.

Хор бродара

Гледај баку: сва се плави!
Баш за навек ојорави.

I бродар

Дивна стражка, нема шта!

II бродар

Стоји ту, а спава сва.

III бродар

Да се бумбар дрзне само!

Цар-Салтан, гневно.

Стражу повешајте тамо!

Бумбар одлети. Сви престану с гоњењем.

: Више да у царски двор:
: не привири овај створ!

Хор

Жива хватао бих ја,
смељао му крила два,
срубио му главу био,
па га после черечио
и још потом сек'о ти'о!

I, II, III бродар, Тнаља, Куварица, Бабариха

Више да на царски двор
не привири овај створ!

Цар-Салтан, стражи која падне на колена.

Стражи свој нек целат суди!

Сви, сем цара.

Да се бумбар то усуди!

— ЗАВЕСА. —

Цар-Салтан

ЧИН ЧЕТВРТИ.

СЛИКА ПРВА

Острво Бујан. Декорација I слике III чина. Ноћ.
Улази царевић Гвидон.

Гвидон

Небом плавим сјају звезде,
морем вали тихо језде;
лишћем мјили тече шум,
птичји глас заноси ум;
ноћ лепотом новом жедни,
липа шири мирис медни.
Аој, свете, дивни сну!
Што још драга није ту!
Сада где је? Ког ли греје?
Њом оболех: њу заволех
душом целом, мада сам
нит' је видех, нит' је знам.
Лабуд-птицу да домамим,
од ње помоћ да измамим,
да покаже мени њу!
Лабуд-птици, јеси л' ту?

Лабуд-птица

Здраво, кнеже, вазда с'јао!
Што ти мрак на веће пао?
Какав бол те тишти прек?
Казуј јад, да нађем лек!

Гвидон

Дан и ноћ ми душа гори,
све ме тежа туга мори.

Људи жене се, ја знам,
само ја још седим сам.

Лабуд-птица

Али реци: је л' ти неко
на памети?

Гвидон

О, далеко
има, кажу, царска кћи
какву ниси видла ти.
Дању сунце засењава,
ноћу земљу обасјава,
звезда на челу, а сва
коса к'о месец јој сја.
Нема лепше у по света,
паун праји кад ишета.
А кад збори — Боже мој —
поток није раван ъкој.
Само је ли збиља све то?
Али шта? Ти ћутиш, ето.

Лабуд-птица

Као лептир, што на плам
жудна срца лети сам,
тако он за драгом жуди,
тошле душе пуних груди. :|

Гвидон

Птици, чуј, не лажем ја,
душа види њу и зна.
Ево сад кад с клопим очи,
чујем просто глас у ноћи.
И не збора птица, не!
Глас девојчин чујем све.

Лабуд-птица

Јест, девојка има така.

Али жена није јака,
па кад треба: амо дај,
а кад не: ти с њом у крај.
Него даћу савет теби.
Слушај — да се кај'о не би —:
Путем ти промозгај још,
јер је журба судац лош.

Гвидон

Какву клетву тражиш мени
да сам време, кад се жени,
стиг'о већ и да сам све
зрело смислио још пре?
Да сам спреман душом страсном
за царевном поћи красном
пешке на крај света свег;
на девете земље брег?

Лабуд-птица

Не, толико што да скиташ?
Ево, чуј ме, кад ме питаш.
Знај и ти што судба зна:
Та царевна, то сам ја.

Потпуна тама. *Лабуд-птица* преображава се у *Царевну*. Пуна светлост. Царевна *Лабудица*, са месечином под косом, са звездом на челу, стоји пред задивљеним *Гвидоном*. Жива слика. *Гвидон* похрли *Лабудици*.

Царевна Лабудица

Чудо неслучено
овде се случило,
још недокучено
ту се докучило.
Вољу ми вољену,
бољу утольену
|:предајем ја:, теби предајем ја.

Гвидон

| Јеси ли звездица
или лепотица?
Сад ћу се зеница
тих научивати,
лице целивати
лице то љубљено.
Шта да ти дам, о шта?
Одају писану,
бисером низану,
теби ћу справити,
маглом је завити.
Кроз њу ћеш вирити,
радост ћеш ширити,
грејати све.

Царевна Лабудица

Бајке о чудима,
скриване људима,
шума неслуђених,
мора разљуђених
ја ћу откривати,
драгом казивати
бајке све.

Гвидон и Лабудица

Ћуд провиђења би —
све ко поручено —
миг магновења би, —
к'о с неба срученог,
као у сну
збива се ту.
Кад ли ће жуђена,
Богом досуђена
свадба неслуђена?
Свуд ће |: љубав нас |: да прати,

неће душа :| бригу знати :|
нити јад !
Ах, :| ту срећу :| ко рећи зна ?
Та срећа зар описати се да ?

Хор девојана, за сценом.

Што л' се :| рано :| данас прену
:| сунце сјајно :| иза сна ?
Птица хор :| свуд ври :| на смену,
:| вाल жубори тих :| и сја.
:| Јутро :| тихо је и свеже,
росом свуд :| одсева луг. :|
Што се светлост :| тако :| слёже,
:| к'о да подне :| сави круг ?

Царица **Милитриса** улази у пратњи девојака. Она иде да се купа у мору. Девојке носе убрусе, огледало и чешаљ. Девојке, спазивши чудесну царевну, настављају своје дивљење.

Није :| јутра :| пробуђење,
:| нит огрева :| сунце свет ;
друге дражи, друге би рођење :
:| млада љубав свї :| свој лет.

Гвидон и **Лабудица**, падају пред **Милитрисом** на колена.

Гвидон

Родитељице, опрости !
Благослови, не жалости !
Избрах ја — не куди смер ! —
себи љубу, теби кћер.

Гвидон и **Лабудица**

Нашој молби се одзови,
и одобри, благослови !
Благослов нам, мојко, дај,
да нас среће прати сјај !

Царица Милитриса

Пред том молбом препокорном,

ја иконом чудотворном
вас покривам. — Бог нек дâ
сваку срећу, добра сва !

Лабудица

Слогу, Боже, дај на дому !

Хор

Боже, дај ! Боже, дај !

Гвидон

{ Кротку нарав и питому !

Хор

Боже, дај !

Хор и Милитриса

{ Благословио вас Бог !

Милитриса

Нек вам љубав, слогу дâ !

Хор

Боже, дај ! Боже, дај ! Боже, Боже, дај !

Лабудица и Гвидон

{ Благослов нек да нам Бог !

Гвидон

И за овај празник благи
отац мој нек дође драги !

Лабудица

Слогу, Боже, дај на дому !

Гвидон

{ Кротку нарав и питому
нек подари Бог !

Хор

: Боже, дај ! Боже, дај ! :

Милитриса

{ Благословио вас Бог !

Нек вам :љубав, слогу да! :

Лабудица и Гвидон

Благослов нек да нам Бог!
Нек нам мудрост, слогу да!

Хор

Боже, дај! Боже, Боже, дај! Боже, дај!

ПОСЛЕДЊА СЛИКА

Град Леденац. Унутрашњост Кремља са књажевим палатама.
Види се град; у даљини море с лађама. Гвидон са Царевном
стоји на узвишењу. Доле Милитриса са пратњом.

Гвидон, радосно.

Мати, лађа видим ред.

Милитриса, обрадована.

Где? Уз модри видик блед?

Гвидон

Не, крај острва Бујана.

Милитриса

То је флота цар-Салтана.

Гвидон, загледа.

Гле, цар стоји, знам му стас,
и кроз дурбин гледа нас.

Силази.

Скриј се, мајко, за тренутак,
скриј се ту у неки кутак,
ил' у собу, ил' у трем;
ја у сусрет њему грем.

Зачују се звона. Долази војска с трубачима и построји се. Нагрење народ. Сви се припремају за дочек. Топовски пуцњи. Улази царева свита и народ из Тмутаракана; међу њима Скоморох, Гласник и Старац.

Грађани и дворјани

Здраво, цар-Тмутаракане,
што далеке држиш стране,
у све земље, и до нас
твоје славе стиже глас.

Здраво, цар-Тмутаракане,
. здраво!

Нигде град, к'о твој град што је!
Нигде гостольубље твоје!

Гвидон се здрави с царем.

: Слављен буди ти! :

Вечно слављен буди ти!

К'о твој дед што слављен би!

: Вечно слављен : буди ти!

Посађују Салтана на трон.

Гвидон

Како живиш и уживаш?
Да л' душманску крв проливаш?
Јеси л' удов или не?
Имаш деце? Кол'ко све?
Имаш престоб дати коме
част да чува оцу своме?

Цар-Салтан, узбуђено.

Ој, јуначе, друже мој,
моћни кнеже земљи тој!
Знадох ја живота сласти,
знадох сласт љубавне страсти;
љубу добих ја на дар
. какве нема земни шар.
Када тихи говор почне
спушта земљи капке очне,
лице ружа, чело крин,
благ и мио сваки чин.

Мишљах: ко ће сада са мном,
остане ли пород за мном!
И проживех срећним сном
равно дваест дана с њом.
Пођох тад у бој; а њој бојара
дадох сто и безброј послугара,
да је дворе, њој крај ногу стоје,
да је пазе као очи своје.
Али вај! да клете ћуди!
Прек и плах зар зна да суди?
Сам изгубих блага та,
сам погубих жену ја.
Сам убих њу.
|: Сваки дан се :| кајем ја сад,
сузом толим сву ноћ, сузом толим свој јад.
|: Ал' узалуд! Би што би! :|
|: Не поврати :| прошло ти.
Горко плаче на Гвидоновим грудима

Гвидон

Утри, царе, сузе сада!
Живот пун је зла и јада,
те наиђе ноћ и мрак;
но и прођу, сине зрак.

Бабриха

Шта је? Сузе лијеш? Хајде!
Баш си дете, нема вајде!

Нуварица и Тнаља

И зар не увиђаш сам?
Зар те није стид и срам?

Цар-Салтан, умири се, отре сузе.
Ал' нам милост сад укажи:
своја чуда три покажи.

Нуварица, Тнаља, Бабриха.

Ти не пиљи! меру знај!
Погледај, па нек је крај!

Гвидон даје трубачима знак. Они затрубе. — На колицима увозе складну кућицу веверичину; за њом гомила служавки и писара са пером за ухом. Веверица крши лешнике и звијди, писар броји и бележи. Девојке купе љуске у џакове.

Девојке

Нит' у саду, нит' у хладу,
већ у двору, царском граду,
веверица пева, гле,
лешник златни крцка све.
Смарагд згрђу прегрштима.
Брадат писар туна има:
броји лешник строга власт.
Веверици чест и част!
Веверицу одвезу. Гости зинули од чуда.

Гвидон

Није ово ни принети!
Чудо ћете тек видети.
Даје знак трубачима. Они затрубе.

Цар-Салтан

Много чух и видех ја,
ал' ни у сну тако шта.

Улазе, два по два, вitezи у сребрним оклопима; напред њихов деда-Черномор.

Вitezи

Лабуд посла нас и рече:
Свако јутро, свако вече
да са морског дна у град
ми на свој идемо рад.
Ал' нам сада поћи ора.
Нас земаљска гуши мора;

стеже нас и дави ту.
Већ смо варош прошли сву.

Гвидон

Није ово ни принети;
тек ће чудо сад доспети.

Цар-Салтан

Много чух и видех ја,
ал' ни у сну тако шта.

Гвидон даје знак трубачима. Они затрубе. Са трема дође царевна *Лабудица*, засењујући сунчеву светлост. Сви покривају очи рукама.

Царевна Лабудица

Питање разреши ти,
царе умнији но сви:
Чудо свет да зна
с неба сиђох ја,
и у души живим драгих својих свих.
Са мном удес зли
лакши њима би,
јад у песми мио, страх у бајци тих;
сунца слађи крет,
лепши цео свет,
схватљив шапат биља, говор птица свих.

Хор

А кад збори, Боже мој,
поток није раван ъвој.
Признај право, немаш куда,
то је |: чудо :| изнад чуда!

Цар-Салтан је силно узбуђен

Цар-Салтан

Много чух и видех ја,
ал' ни у сну тако шта!

Загонетка тешка јако,
Ал' је слатко слуша свако. — *Лабудица* —
Но кад чуда чиниш ти,
хајде дај — да виде сви —
жена моја нек изађе,
царица пред мене сађе!

Царевна Лабудица

Aх! Чудан мени дат је дар.
|: Гле :| на трем и знаћеш ствар!
При уласку на трем појави се *Милитриса*.

Цар-Салтан

Шта то видим? Чудо то је!
Тише, тише, срце моје!
Срећа засени ми свест,
суга засенчи ми свет

Милитриса и Цар-Салтан

Сунце живље је синуло;
тешко време је минуло,
прође јад.
Живот опет је кренуо,
свет се нама осменуо
опет сад.

Цар-Салтан

Где је син и мој и твој?

Гвидон, ступи напред.
Ја сам, ја то, оче мој.

Милитриса

Дату реч откупих своју,
и на част и дику твоју
гле јунака какав сој
би за трон одгајен твој!

Цар-Салтан
Реч откупила си своју,
и на част и дiku моју,
гле јунака какав сој
би за трон одгајен мој!

Бабариха

Што се крило, нећеш скрити!
Сад ће бити што ће бити!

Куварица и Тнаља, баце се на колена пред цара.

Милост, царе, нама дај!
Нас две нисмо криве, знај!
Бабариха смисли дело
које нас је злу одвело.
Подговори она нас:
Подметнусмо лажан глас.

Цар-Салтан

Срцем злим сте све три криве.
Ал' вас пуштам данас живе.

Милитриса и Салтан

Кад смо тако срећни ми,
хајте дома! Би што би.

Лабудица и Гвидон

Да лукавства не би вашег,
Не би брака било нашег.

Лабудица, Милитриса, Гвидон, Салтан

А сад пир нек тече луд,
|: да сав свет искали ћуд! :|

Занључак

Цар, Царица, Гвидон и Лабудица са бојарима, међу њима Куварица, Тнаља, Старац, Гласник и Скоморох одлазе у отворен трем од дворца где су постављени столови. Остали остају на

предњем делу позорнице. Народу износе понуде, печене волове, брда од колача, бурад пива и медовине. Сви пију и једу.

Хор

Хај! Хај!
Лабуд — моми подај, Боже,
среће кол'ко носит' може!
Видиш како кнез наш зна
где за њега има шта!
Дивно ли ти за морем
лабуд-птици би!
Нит' је кућу спремала,
нит' се у њој свй.
Ал' јој сада суђено
да у дому бди:
три је посла чекају,
|: тешка посла три. :|
|: Хај, Хај! Хај! :|

Застану и опет пију. Старац подносе купу, он узима, али му руке дршћу, те проспе.

Старац

Кад се вратим сад,
биће хвале тад.

Куварица, Тнаља, Старац, Гласник, Скоморох.

Вино — просто мед, —
само не зна ред;
све низ брк, за јед,
отече.

Хор

Вина дај да цар-Салтана
видимо под столом пјана;
јер ма кол'ко цар-Салтан
пио, — још не беше пјан.

Играју понова.

Први посод дворити
господара свог,
други децу љуљати,
живео их Бог!
Трећи посод, најтежи,
бринути за нас,
гостити нас, дворити,
спремати нам част.
Хај, хај, хај!

Старац

Ја ћу дома, гле,
да испричам све.
Ако слажем што,
не замер'те то!

Куварица, Ткаља, Старац, Гласник, Сноморох

Приче краси лаж,
то је њина драж;
исто све, к'о раЖ
пољем густ!

Хор

Откад свет и век почеше,
таквог пира још не беше.

Цар, Царница, Гвидон, Лабудица са бојарима устају иза стола.

Сви

Даље више нема шта;
то је, ето, бајка сва.
Да!

— ЗАВЕСА —

Од истог преодиоца либрета за:
Мицкевић

Бориса Годунова, од Мусорског

Вориса Годунова,
Демона, од Рубинштајна

Демона, од Гуслицъ,
Царску Невесту, од Римског-Корсакова

Царску Невесту, од Глинки.
Севильског Берберина, од Росинни-а.

Севиљског Ђерберина, од Господија
Могу се добити у Издавачкој Књижарници Рајковића и Ђуковића.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
РАЈКОВИЋА И ЂУКОВИЋА, БЕОГРАД

Препоручује своја најновија издања: